

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

15 Novembre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 309

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cığaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

15 Teşrinisani 1930

Dr. GUSTAVE LE BONLA MÜLÂKAT

Frederic Lefèvre — Mehmet Lebib

Maba'd

Son mektubu da 22 mayıs 1929 tarihli ve oldukça enteressandır; bakın: «aziz üstadım, mektubunuza cevap veriyorum: Démocratie, halkı efendi yapmaya çalışsan veya halkda efendi olduğu zihabını uyandıran hükûmet şeklidir. Bu zihabın kullandığı âmiller tarihde ve milletlerde, başka başka şekillerle kendisini göstermiştir. Lâkin esas da'ma bir, gâye yine da'ma aynıdır. İşte benim vazihan fikrim budur. Bilvesile samimî selâmlarımı takdim ile bahtiyarım!»

Re'isi Cumhur Rooseveltin en çok okuduğu kitab:

— Zan ederim bir zamanlar Roosvelt ile de çok tanıştıyordunuz?

— Hayır okadar çok değil. Roosvelt âsârımı çok beğenenlerdendi. Hatta ölmünden biraz evvel nazariyyelerimi tatbik edecek bir tedris kürsüsü kurmayı düşünmekte idi. Hiç unutmam bir gün Gabriel Hannoteauya da'vetli idik. Bir çok Akademi a'zası vardı. Ben de orada idim. Roosevelt söylüyor biz dinliyorduk. Bir aralık, bize yanından hiç ayırmadığı fransızca bir kitabı okuduğunu söyledi. Bütün Re'isi Cumhurluğu müddetince bu eseri masasından eksik etmediğini ilâve etti. Roosevelt'in hatıralarını da'ma ruhanî bir sükûtle dinleyen havada bir an için his olunmaz bir ürperme baş gösterdi. Akademi azasından her biri, hayatın en güzel dakikalarının birisinin arefesinde olduğunu düşünüyordu. Kısa bir sükûttan sonra Roosevelt en tabîî bir tavrla; kimseyi mütahayyir etmeyecek bir fikirmiş gibi «bu kitabın ismi «Ruhul-ekvam» dır ve dostlukla bana doğru dönerek ilâve etti: «onu da «Doktor Gustave le Bona medyunuz». Sizi te'min ederim ki bu söz üzerine Akademi aza-

larının gözleri üzerime pek de hayr hah olmayan bir parlayışla atfolundu, dışarı çıkarken «bu Roosevelt de pek sahte kâr» dediklerini duydum.

Mülâkata başlarken bir az çekingen bulduğum ma'ruf muhatabımın bazı hatıralara temastan kaçınmadığını görünce süallerimi daha serbest sormaya başladım. Bunun üstüne söz çarşamba yemeklerine gelen başka bir da'vetliye intikal etdi buda Paul Valery idi.

Paul Valery'ye ait hatıralar

— Paul Valery nin anî muvaffakiyeti doğrusu beni hayrete düşürdü. İçimdeki ruhiyatçıyı uyandırdı. Bu muvaffakiyette şüphesiz ki kibar salonlarının prestiji ve faaliyeti kısmen medhaldar bulunuyor. Bir gün Düşes dö Roşi Fokoya Valerynin şiirlerini anlayamadığımı söylemiştim. Düşes bana «bir güü size gelüp o şiirleri bir ukuyalım.. Bakınız zihabınızı nasıl tashih edersiniz» dedi.

Bende, artık şiirden anlama devrini aşdığımı, «La martin» in beni tatmine kâfi geldiğini söylemek mecburiyetinde kaldım.

Valery iyi bir nasirdir. Buna rağmen halkın ona gösterdiği büyük rağbeti aslâ anlamıyorum. Çünkü Valery nin (Variété) ünvanlı eserini insan (üç silâhşorlar) gibi okuyamazki... geçen gün bana da bu eserden bir nüsha göndermek dostluğunu gösterdi, kitabın üzerinde 43mü44 düncüm ü tab'ı olduğunu hayretle okudum, böyle anî muvaffakiyetler, Proust veya (La garson) a yarasırsa anların fakat Valeryye hayır... Eskiden biner nüsha olan tabırlarda şimdi kaç nüsha var acaba? bir aralık mübahasa başka mevzu'lara intikal etti. Ben tekrar söze başlayarak;

— Demin yalnız güçlükleri yinmekden hoşlandığınızı söylemişdiniz. İlim vadisinde ki keşflerinizi kabul ettirmek için hiç mani'aya tesadüf etmediniz mi diye sordum.

POÉSIE

PLUIE D'AUTOMNE

Assise près de la fenêtre j'entends la pluie :
La chanson si triste et si monotone
De la pluie sur les feuilles rousse,
Les feuilles mortes de l'automne.

Longtemps s'écoula le doux clapotis
Que faisaient les goutelettes de pluie
En tombant sur les pauvres feuilles
Et ce spectacle est plein de deuils.

Les feuilles mortes tourbillaient dans l'air
Puis retombaient sur le sol boueux
Et je sentais que le froid hiver
Approchait de grand pas courageux.

La bise glacée sifflait avec furie
Et cela accompagnait le chant de la pluie,
La chanson si triste et si monotone
De la pluie sur les feuilles d'automne.

3 Obre 1929

Myna - Tahsin

SOLMAYAN GÜZELLİKLER

FUNEREL FLORES

Les nostalgiques citronniers aux feuilles blêmes
S'étiolent et leur parfums avec ennui,
Meurent dans le jardin peuplé de chrysanthèmes
Pour la dernière fois le soleil tiède a lui.

Soir des morts! Glas chargé de pleurs et d'anathèmes
Le Souvenir s'éveille et prend, aujourd'hui,
En sourdine, les vieux, les adorables thèmes
Des renouveaux lointains et du bonheur enfui.

Le Souvenir marmonne à voix basse. Une cloche
Funéraire, dans le ciel gris où s'effiloche
Maint lambeau d'occident fascé de pourpre et d'or.

Et c'est le crépuscule automnal des années
Que d'un encens trop vain fait resplendir encor
Les mémorations des corolles fanées.

Laurent Tailhade

*
* *

— Ben tabibim. Evvelce fizik ve kimya sahasında çalışan resmî âlimler, laboratuvarcılar, kendilerinden başkalarının kıymetli bir keşf yapacağını pek kabul etmezlerdi. Pasteur un başına gelenler tekerrür ediyodu... Fakat bu sefer aksi istikametde olarak !

Bu sebeble ben kendime hususî bir laboratuvar bina etmeyi kurdum. (20) sene orada, maddenin bünyesi, ve kudretle olan münasebetlerini araştırdım. Maddenin, kudretin bir tekâsufunden ibaret olduğunu gösterdim. Bu fikri bugün ulema Klasik telakki ettiler . . Fakat o zamanlar biraz inkılâbkâr telakki edilmişti hem bu fikrimde öyle felsefe masasından şavrulmuş değildi. kontrollu tecribelere istinad eden bir şeydi. Buna rağmen ben bir ihtilâlcî telakki olundum , bu gün bunları başlıca eserlerimden olan (Evolution de la matière) de bula bilirsiniz.

Bu eserin elyevm 45 inci tab'ı basılıyor, i'tiraf ediniz ki, hususî bir mevzu'â ait, sırf ilmî olan bir kitabın bu muvaffakiyeti Fransız okuyucularının yüzünü ağartır mahiyettedir. Kari'leri tenvir için size şunu mısâl olarak zikr edeyim: Kitabımda Atomlar arasındaki cazibe kuvvetinin o kadar büyük, o kadar müdhiş olduğunu kayt etmişdim ki, eger on paralık bir sikkenin maddiyetini tahallule uğratabilsek, binlerce ton kömür yakmakla elde edilebilecek bir kudret kazanabileceğiz.

— Yakında böyle bir kuvveti istihdâm edebileceğiz miyiz dersiniz ?

—Kim bilir bu belki yarın belki de yüz bin sene sonra olur. Bu gün için madde bir kasa, zırlı bir kumbaradır; öyle bir kumbara ki eger isterseniz ondan ara sıra beş on para çekebilirsiniz...

— Sonu gelecek nushada —